

Józef Wroceński

Struktura i zadania Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 30/3-4, 117-141

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. JÓZEF WROCENSKI SCJ

STRUKTURA I ZADANIA KONGREGACJI ZAKONÓW I INSTYTUTÓW ŚWIECKICH

Treść: Wstęp. — I. Postulaty soborowe. — II. Struktura osobowo-organizacyjna Kongregacji. — III. Zasady działania. — IV. Natura, zakres zadań i kompetencji. — A) Kompetencja Sekcji Spraw Zakonników. — B) Kompetencja Sekcji Instytutów Świeckich. — Zakończenie.

Wstęp

Promulgowany w dniu 25 stycznia 1983 r. przez papieża Jana Pawła II nowy *Kodeks Prawa Kanonicznego* w sposób odmienny niż to czynił Kodeks z 1917 r.¹ ujął sprawę Kurii Rzymskiej. W księdze II-giej, w części II-giej, zatytułowanej *O hierarchicznym ustroju Kościoła*, w rozdziale IV ustawodawca zamieścił tylko dwa kanony dotyczące Kurii Rzymskiej². Doszukując się wyjaśnienia takiego stanu rzeczy, należałoby wskazać przynajmniej na dwie znamienne kwestie. Otóż wiadomą jest rzeczą, że reorganizacja Kurii Rzymskiej została dokonana o wiele wcześniej niż kodyfikacja nowego prawa i gdy wchodził w życie Kodeks Jana Pawła II, instytucja ta, działając w oparciu o nowe normy prawne, obchodziła już mały jubileusz. Po drugie wydaje się, że odnowa Kurii Rzymskiej nie została jeszcze obecnie zakończona i mówi się o dalszych zmianach³. Dlatego też należy przypuszczać, że prawodawca celowo tej sprawy nie regulował przepisami Kodeksu, które przecież cechuje swoistego rodzaju stabilność.

Rozpatrując obecny stan prawny Kurii Rzymskiej, w tym także

¹ Kodeks ten poświęcał Kurii Rzymskiej aż 23 kanony (242—264), określając dość szczegółowo strukturę i kompetencje poszczególnych jej dykasterii.

² Chociaż jeszcze w schemacie Księgi II z 1977 r. zamieszczone zostało wyjaśnienie odnośnie do kan. 176 tegoż schematu, z którego dowiadujemy się, że w rozdziale o Kurii Rzymskiej znajdują się kanony zaczerpnięte z najnowszych dokumentów dokonujących odnowy tej instytucji, które będą określały strukturę i kompetencje jej organów (Por. *Pontificia Commissio Codicis Iuris Canonici Recognoscendo, Schema Canonum Libri II — De Populo Dei — Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, zebrał i przetłumaczył E. Szt a f r o w s k i, Warszawa 1969 nn., t. X, z. 2, n. 19221). Znamieną jest rzeczą, że nie powtórzono tego w następnych, kolejnych schematach nowego Kodeksu.

³ Por. E. Szt a f r o w s k i, *Podręcznik Prawa Kanonicznego*, Warszawa 1985, s. 50.

Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, zgodnie z postanowieniem kan. 360 należy odwołać się do przepisów specjalnych, pozakodeksowych, które zachowały moc obowiązującą. Naczelne miejsce wśród nich zajmuje konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae* z 15 sierpnia 1967 r.⁴, a także motu proprio *Pro comperto sane* z 6 sierpnia 1967 r.⁵. Dalej trzeba wymienić *Regulamin Ogólny Kurii Rzymskiej* zatwierdzony przez papieża Pawła VI w dniu 22 lutego 1968 r.⁶ oraz *Regulamin Wewnętrzny Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich*⁷. Dokumenty te zawierają podstawowe normy prawne regulujące obecną strukturę, zadania i kompetencje interesującej nas dykasterii.

I. Postulaty soborowe

Obecna struktura i kompetencje Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich są w pewnym sensie rezultatem postulatów nadsyłanych do Stolicy Apostolskiej przez poszczególnych biskupów z całego świata, Konferencje Biskupów, uczelnie katolickie, a także pojedyncze osoby po zapowiedzeniu przez papieża Jana XXIII zwołania Soboru Watykańskiego II. Stąd też, zanim zostaną przedstawione obecna struktura osobowo-organizacyjna i uprawnienia Kongregacji, jest rzeczą wskazaną zapoznać się bliżej ze wspomnianymi postulatami. Można je ująć w następujących punktach:

1. Nie należy zbyt pochopnie udzielać indultu sekularyzacji czy ekskluaturacji, daje się bowiem zauważyć, że Kongregacja obecnie łatwiej i bez żadnego procesu oraz dalszego dochodzenia zezwała na wystąpienie z zakonu⁸.

2. Gdy chodzi o sprawy dotyczące kwestii monastycznych, Kongregacja powinna zasięgać rady kurii generalnych zakonów ścisłych, mieszczących się w Rzymie⁹.

3. Inne dykasterie Kurii Rzymskiej, które mają rozstrzygać sprawy dotyczące życia monastycznego, powinny zasięgać zdania nie tylko kompetentnych urzędników, lecz zawsze dobrze zorientowanych w zakresie specyfiki powołania kontemplacyjnego¹⁰.

4. Należy bardziej doceniać opinie biskupów w sprawach o du-

⁴ AAS 59 (1967) 885—928.

⁵ AAS 59 (1967) 881—884.

⁶ AAS 60 (1968) 129—176. W dalszym cytowaniu stosowany będzie skrót ROK.

⁷ *Regolamento della Sacra Congregazione per i Religiosi e gli Istituti Secolari*. W cytowaniu oznaczono skrótem RWK.

⁸ *Acta et Documenta Concilio Oecumenico Vat. II, Antepreparatoria*, ser. I, vol. II, *Appendix* p. I, s. 374, n. 1.

⁹ Por. tamże, n. 2.

¹⁰ Por. tamże, n. 3.

żym znaczeniu, jak np. federacje lub konfederacje instytutów, zniesienie klauzury biskupiej i inne¹¹.

5. Ilekroć chodzi o sprawę między zakonnikami, zawsze powinna być zachowana sprawiedliwość. Nie należy także zaniedbywać interwencji w danej sprawie Kardynała Protektora¹².

6. Trzeba dopuścić do urzędów szersze grono osób¹³.

W czasie obrad soborowych temat dotyczący reformy Kurii Rzymskiej nie był wprost podejmowany. Tylko nieliczni uczestnicy Soboru zgłaszali postulat, by instytucja ta była lepiej dostosowana do warunków naszych czasów i zadań Kościoła w świecie współczesnym. Również dokumenty Soboru Watykańskiego II, chociaż zawierają wiele postulatów odnośnie do samego życia zakonnego, nie zamieszczają jakichś szczególnych norm dotyczących omawianej tu kwestii. Pewne ogólne stwierdzenia na temat całej Kurii Rzymskiej zawiera dekret *Christus Dominus*, który formułuje następujący dezyderat: „Pożądaną jest rzeczą, by do grona członków dykasterii dobierać też niektórych biskupów, głównie diecezjalnych, którzy by mogli obszerniej zdawać sprawę papieżowi z nastawienia, pragnień i potrzeb wszystkich Kościołów”¹⁴.

Wnioski dotyczące reformy Kurii Rzymskiej, w tym także Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, stały się przedmiotem studiów specjalnie w tym celu powołanej komisji kardynalskiej, która wyniki swych badań stale przedkładała Ojcu Święte-

¹¹ Por. tamże, s. 375, n. 4.

¹² Por. tamże, n. 5. Funkcja Kardynała Protektora prawdopodobnie została wprowadzona pod wpływem św. Franciszka z Asyżu w XIII w. Kardynał Protektor posiadał duży wpływ na wewnętrzne sprawy w okresie przed zorganizowaniem Kurii Rzymskiej przez papieża Sykstusa V. W czasach późniejszych jego kompetencje zostały ograniczone. Kodeks z 1917 r. również nie nakładał na zakony obowiązku starania się o Kardynała Protektora. Obecnie urząd ten został zniesiony. Listem Sekretariatu Stanu do Kardynała Dziekana Kolegium Kardynalskiego z dnia 8 IV 1964 papież Paweł VI ogłosił, że na przyszłość nie będą już mianowani Kardynałowie Protektorzy (Por. J. R. Bar, *Prawo zakonne po Soborze Watykańskim II*, Warszawa 1977, s. 88).

¹³ Postulat ten, chociaż nie znajduje się w grupie postulatów bezpośrednio odnoszących się do omawianej Kongregacji, jednak pośrednio również do niej się odnosi (Por. E. Sztáfrowski, *Kuria Rzymska*, Warszawa 1981, s. 18). Dogłębne omówienie tematu soborowej odnowy Kurii Rzymskiej podaje m.in. I. Gordon, *De Curia Romana renovata. Renovatio „desiderata” et renovatio „facta” conferuntur*, *Periodica de re morali canonica liturgica* 58 (1969) 59—116.

¹⁴ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, n. 10, 2, w: Sobór Watykański II: Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, Poznań 1968.

mu¹⁵. Papież, biorąc pod uwagę zgłaszane postulaty, postanowił przeprowadzić reformę całej Kurii Rzymskiej¹⁶.

II. Struktura osobowo-organizacyjna Kongregacji

Na wstępie należy zaznaczyć, że obecna nazwa omawianej Kongregacji została ustalona na mocy konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae*¹⁷. Określenie to jest odtąd urzędową nazwą tej dykasterii i odpowiada faktycznym zadaniom przez nią podejmowanym.

W przedsektorowej strukturze Kurii Rzymskiej można było zauważyć pewną hierarchię wśród Kongregacji. Obecnie — na mocy wspomnianej konstytucji papieskiej — wszystkie Kongregacje prawnie są między sobą równe¹⁸. Zasada ta mogła być wprowadzona dopiero wówczas, gdy została zmieniona praktyka, zgodnie z którą prefektem pewnych kongregacji był sam papież¹⁹.

Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich przewodniczy Kardynał Prefekt²⁰, mianowany przez Papieża. Jemu przysługuje całkowity zarząd nad Kongregacją²¹. Władza jego zostaje zawieszona z chwilą śmierci Papieża²².

Ważną grupę członków Kongregacji stanowią kardynałowie i biskupi diecezjalni²³ oraz niektórzy z przełożonych generalnych zakonów lub zgromadzeń kleryckich²⁴. Liczba kardynałów nie jest stała i zależy od potrzeb i ilości spraw załatwianych przez Kongregację. Decyzja należy tu do Papieża.

Inaczej natomiast przedstawia się sytuacja, gdy chodzi o biskupów diecezjalnych, którzy dotychczas nie wchodzili w skład dykasterii²⁵. Motu proprio *Pro comperto sane* podaje w tej materii

¹⁵ Na temat prac komisji kardynalskiej por. F. Romita, *Adnotationes ad Const. „Regimini Ecclesiae Universae”*, *Monitor Ecclesiasticus* 93 (1968) 55—95.

¹⁶ Wyraził to po raz pierwszy podczas audiencji udzielonej pracownikom Kurii Rzymskiej w dniu 21 września 1963 r. (AAS 55 (1963) 793).

¹⁷ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 71.

¹⁸ Tamże, n. 1 § 2.

¹⁹ Do chwili wydania konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae* papież był Prefektem Kongregacji Nauki Wiary (motu proprio *Integrae servandae*, n. 2 (AAS 57 (1965) 954), Kongregacji Konsystorialnej i Kongregacji Kościoła Wschodniego (por. kan. 248 § 1 i kan. 257 § 1 Kodeksu z 1917 r.).

²⁰ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 72; RWK, art. 1—2.

²¹ Por. RWK, art. 15.

²² Konstytucja apost. *Romani Pontificis eligendo*, n. 14 (AAS 67 (1975) 616).

²³ Tamże, n. 2 § 1—2.

²⁴ Motu proprio *Pro comperto sane*, n. V.

²⁵ Na temat udziału biskupów w pracach odnowionej Kurii Rzymskiej por. E. Sztafrowski, *Kolegialne działanie biskupów na tle Vaticanum II*, Warszawa 1975, s. 248—262.

następujące ustalenie: „do poszczególnych Kongregacji zostanie przydzielonych siedmiu biskupów diecezjalnych”²⁶.

Mianowanie biskupów zgodnie ze wspomnianym dokumentem zarezerwowano dla Papieża. W tej kwestii ma być zachowana specjalna procedura, według której Kardynał Prefekt powinien przeprowadzić stosowne badania i poszukiwania odpowiednich kandydatów, konsultując się z poszczególnymi Konferencjami Biskupów. Może on także prosić je o listę osób, które odznaczają się szczególną biegłością w sprawach załatwianych przez Kongregację. Następnie Kardynał Prefekt ma przedstawić Papieżowi nazwiska biskupów, spośród których w sposób wolny wybierze on siedem osób²⁷. Przy wyborze biskupów diecezjalnych na członków Kongregacji należy brać pod uwagę nie tylko ich kwalifikacje intelektualne, lecz także terytoria, które reprezentują, aby w ten sposób pełniej została wyrażona powszechność Kościoła²⁸.

Jeśli chodzi o członków Kongregacji rekrutujących się z grona przełożonych generalnych, należy zachować następującą dyspozycję: „Dla zebrań plenarnych Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich — biorąc pod uwagę specyficzne zadania tej dykasterii — będzie mianowanych dziesięciu członków, z których trzech będzie dobranych z listy przełożonych generalnych zakonów lub zgromadzeń kleryckich, sporządzonej przez Unię Rzymską Przełożonych Generalnych i przedstawionej Kardynałowi Prefektowi”²⁹.

W praktyce jednak sprawa ta wyglądała nieco inaczej³⁰. Kardynałowie i biskupi diecezjalni są mianowani na członków Kongregacji na okres pięciu lat³¹, przy czym kardynałowie mogą być ponownie zatwierdzani na następne pięciolecie. W wypadku zmiany na stolicy Biskupa Rzymu wymagane jest potwierdzenie ich członkostwa przez nowego Papieża w przeciągu trzech miesięcy od jego wyboru³².

Dyspozycje zawarte w motu proprio *Ingravescentem aetatem* papieża Pawła VI z dnia 21 listopada 1970 r.³³ określają wiek kar-

²⁶ Motu proprio *Pro comperto sane*, n. V.

²⁷ Tamże, n. IV.

²⁸ Tamże, n. V.

²⁹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 2 § 2; Motu proprio *Pro comperto sane*, n. V.

³⁰ Roczniki papieskie *Annuario Pontificio* z 1972 r. (s. 961) wyliczają siedmiu biskupów diecezjalnych i trzech przełożonych generalnych; te same Roczniki z 1974 r. (s. 990) wyliczają siedmiu biskupów diecezjalnych i czterech przełożonych generalnych, a *Annuario Pontificio* z 1981 r. (s. 1028) wymieniają pięciu biskupów diecezjalnych, jednego tytularnego i czterech przełożonych generalnych.

³¹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 2 § 5; Motu proprio *Pro comperto sane*, n. VI; RWK, art. 1.

³² Tamże.

³³ AAS 62 (1970) 810—813.

dynałów wypełniających ważniejsze funkcje. Powyższy dokument postanawia:

1. Kardynałowie pełniący funkcje przełożonych w dykasteriach Kurii Rzymskiej proszeni są, aby po ukończeniu 75 roku życia dobrowolnie rezygnowali z zajmowanego urzędu. O przyjęciu lub odrzuceniu takiej rezygnacji decyduje Papież³⁴.

2. Kardynałowie, którzy ukończyli 80 rok życia, przestają być członkami dykasterii Kurii Rzymskiej³⁵ nawet wtedy, gdy nie upłynęło jeszcze pięćdziesiąt lat, na które zostali mianowani.

Odnośnie do biskupów diecezjalnych motu proprio *Pro comperto sane* zarządza, ażeby Kongregacje wzbogacały się korzystaniem z doświadczeń nowych i kompetentnych członków, którzy będą pełnili swoje funkcje przez okres pięciu lat³⁶. Stąd wolno wyciągnąć wniosek, że generalnie nie przewiduje się możliwości mianowania tych samych osób na następne pięćdziesiąt lat³⁷. Analogiczne rozporządzenie dotyczy również członków Kongregacji rekrutujących się z grona przełożonych generalnych³⁸.

Ważnymi stanowiskami w strukturze osobowej Kongregacji wspomagającymi Kardynała Prefekta w wypełnianiu jego urzędu są urząd Sekretarza oraz dwóch Podsekretarzy³⁹. Dotychczas — co należy podkreślić — omawiana dykasteria miała tylko jednego Podsekretarza.

Zgodnie z postanowieniami *Regulaminu Ogólnego Kurii Rzymskiej* Sekretarz Kongregacji nosi tytuł Prałata Przełożonego pierwszej klasy (*Prelato Superiore 1a classe*)⁴⁰ i posiada zwykle sakrę biskupią. Jest wybierany przez Papieża, podobnie jak Podsekretarze⁴¹. Należy do niego bezpośredni zarząd całą dykasterią⁴², a obowiązki swoje i zadania wypełnia pod nadzorem Kardynała Prefekta. Są one następujące:

1. Koordynuje różne funkcje, wyznacza zadania każdemu urzędnikowi, studiuje ważniejsze sprawy, dba o staranne załatwianie spraw urzędowych, czuwa nad redagowaniem pism i reskryptów, dba o przestrzeganie dyscypliny *Regulaminu Ogólnego*, a także *Regulaminu Wewnętrzznego*⁴³.

2. Powierza Konsultorom przestudiowanie spraw, co do których

³⁴ Motu proprio *Ingravescentem aetatem*, n. I.

³⁵ Tamże, n. II, 1 i III.

³⁶ Motu proprio *Pro comperto sane*, n. VI.

³⁷ Por. w tej sprawie E. Sztáfrowski, *Kolegialne...*, s. 255.

³⁸ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 2 § 5; RWK, art. 1.

³⁹ Tamże, n. 72; RWK, art. 3 § 1—2.

⁴⁰ Por. ROK, art. 2 § 2.

⁴¹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Unieversae*, n. 2 § 4.

⁴² Por. RWK, art. 16.

⁴³ Por. ROK, art. 27, 1; RWK, art. 42.

wymagana jest ich opinia, a jeśli to konieczne, zwołuje konsultę i jej przewodniczy ⁴⁴.

3. Bierze udział w zwykłych i plenarnych posiedzeniach członków Kongregacji, sporządza z nich protokół i przygotowuje Papieżowi sprawozdanie z postanowień podjętych na tych posiedzeniach, jeżeli posiada sakrę biskupią — uczestniczy w posiedzeniach z prawem głosu i wtedy jego zadania przejmuje jeden z Podsekretarzy ⁴⁵.

4. Pod nieobecność Kardynała Prefekta przewodniczy Kongresowi ⁴⁶.

5. Wraz z Kardynałem Prefektem podpisuje wszystkie akta wydawane przez Kongregację ⁴⁷.

6. Przed opublikowaniem dekretów zawiadamia ordynariuszy tych diecezji, których one dotyczą ⁴⁸.

7. Przesyła do dyrekcji urzędowego organu Akta Stolicy Apostolskiej odpisy dekretów ⁴⁹.

8. Relacjonuje Kardynałowi Prefektowi wszystkie sprawy, które mają być przekazane innym Kongregacjom albo wymagają specjalnego rozpatrzenia ⁵⁰.

Należy zaznaczyć, że na mocy *Regulaminu Ogólnego Kurii Rzymskiej* zachowany został dotychczasowy podział urzędników Kongregacji na niższych i wyższych ⁵¹, wśród tych ostatnich zaś wyróżnia się jeszcze dwie klasy. Do tzw. urzędników wyższych pierwszej klasy (*gli ufficiali maggiori di 1a classe*) ⁵² należą Podsekretarze Kongregacji, którzy wspomagają Kardynała Prefekta i Sekretarza oraz zastępują tego ostatniego w wypadku nieobecności lub przeszkody ⁵³. Ponadto

1. każdy z nich jest odpowiedzialny bezpośrednio za własną sekcję ⁵⁴;

2. współpracują z Sekretarzem, każdy w ramach swojej sekcji, w przygotowywaniu Kongresu i posiedzeń Konsultorów ⁵⁵

3. podpisują wraz z Sekretarzem dokumenty właściwe dla ich sekcji, które nie będą podpisywane przez Kardynała Prefekta ⁵⁶;

4. podpisują zawsze, jednak w granicach swoich kompetencji,

⁴⁴ Por. tamże, art. 27, 2; RWK, art. 33 § 1.

⁴⁵ Por. tamże, art. 27, 3; RWK, art. 92 i 96.

⁴⁶ Por. tamże, art. 27, 4.

⁴⁷ Por. tamże, art., 27, 5; RWK, art. 19.

⁴⁸ Por. tamże, art. 27, 6.

⁴⁹ Por. tamże, art. 27, 7.

⁵⁰ Por. tamże, art. 27, 8; RWK, art. 96.

⁵¹ Por. tamże, art. 2 § 1.

⁵² Por. tamże, art. 3 § 2.

⁵³ Por. tamże, art. 28 § 1; RWK, art. 3 § 2.

⁵⁴ Por. RWK, art. 17.

⁵⁵ Por. tamże, art. 18.

⁵⁶ Por. tamże, art. 19.

dokumenty udzielające dyspensy w sprawach mniejszej wagi, a mianowicie:

- a) przyjęcia i przebywania w instytucie zakonnym,
- b) trwania i wygaśnięcia ślubów,
- c) wejścia i wyjścia z klauzury,
- d) przejścia do innego instytutu,
- e) czasu trwania urzędu przełożonego lokalnego,
- f) indultów odnośnie do spraw majątkowych,
- g) przedłużania reskryptów⁵⁷;

5. podpisują również listy skierowane do osób prywatnych zawierające odpowiedzi mniejszego znaczenia⁵⁸;

6. do nich należy również troska o to, aby informować urzędników Kongregacji o decyzjach ogólnych oraz tych, które — chociaż są decyzjami szczegółowymi — mają jednak charakter zasady lub programu normatywnego⁵⁹.

Oprócz wyższych urzędników pierwszej klasy w Kongregacji pracuje kilku Dyrektorów lub Kierowników Urzędów (*Direttori o Capi degli Uffici*), którzy stanowią grupę wyższych urzędników drugiej klasy (*gli officiali maggiori 2a classe*)⁶⁰. Odpowiadają oni bezpośrednio za kierowany przez siebie urząd, koordynują jego pracę z innymi oraz biorą udział w Kongresie⁶¹. Ponadto podpisują wraz z Podsekretarzem dokumenty, które należą do kompetencji ich urzędów⁶². W wypadku nieobecności lub przeszkodzenia Podsekretarza danej sekcji podpisują wraz z Sekretarzem, a gdyby i on był nieobecny lub przeszkodzony — sygnują dokumenty wraz z Kardynałem Prefektem, z zachowaniem zasady właściwej im kompetencji⁶³. Ilekroć Podsekretarz Sekcji Spraw Zakonników jest nieobecny lub przeszkodzony, zastępuje go Dyrektor lub Kierownik urzędu najstarszy nominacją, a gdyby ta była dana w tym samym dniu — najstarszy święceniami⁶⁴. Analogiczna dyspozycja dotyczy wypadku nieobecności lub przeszkodzenia Podsekretarza Sekcji Spraw Instytutów Świeckich⁶⁵.

W skład Kongregacji wchodzi ponadto grupa asystentów pierwszej i drugiej klasy (*Aiutanti di studio*), nie wyodrębniana przez *Regulamín Wewnętrzny*. Bardziej szczegółowe dane na ich temat zawiera *Regulamín Ogólny i Annuario Pontificio*⁶⁶. Według *Regu-*

⁵⁷ Por. ROK, art. 28 § 1; RWK, art. 20 § 1.

⁵⁸ Por. RWK, art. 20 § 2.

⁵⁹ Por. tamże, art. 20 § 3.

⁶⁰ Por. ROK, art. 3 § 2; RWK, art. 21—26.

⁶¹ Por. tamże, art. 29 § 1 a-b; RWK, art. 21 i 98 § 1.

⁶² Por. RWK, art. 22.

⁶³ Por. tamże, art. 24.

⁶⁴ Por. tamże, art. 23 § 1.

⁶⁵ Por. tamże, art. 23 § 2.

⁶⁶ Por. np. *Annuario Pontificio* z 1981 r., s. 1029 i następne.

laminu Ogólnego zadaniem asystentów jest studiowanie spraw im przydzielonych, biorą również udział w Kongresie, w przygotowywaniu listów i reskryptów wydawanych przez Kongregację, układają wykazy i streszczenia akt i dokumentów, które mają być rozpatrywane na plenarnym czy zwykłym zebraniu członków Kongregacji, a także dodają do nich swoje uwagi⁶⁷.

Następną grupę niższych urzędników Kongregacji tworzą pisarze (*Scrittori*). Stanowią oni trzeci stopień tej grupy. Do ich zadań należy przepisywanie listów i reskryptów wydawanych przez omawianą dykasterię oraz wykonywanie innych zadań zleconych im przez przełożonego⁶⁸.

Wyżej wymienieni urzędnicy — zarówno wyżsi, jak i niżsi — są wybierani spośród duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego czy nawet z grona osób świeckich, ale mogą one obejmować funkcje tylko niektórych niższych urzędników. Uwzględnia się przy tym, aby skład personalny Kongregacji lepiej wyrażał powszechność Kościoła, kryterium podziału terytorialnego⁶⁹. Dalsze określenia w tej materii zawiera *Regulamin Wewnętrzny*, który precyzuje, by kandydaci na urzędników, oprócz cech wymaganych przez *Regulamin Ogólny*, odznaczali się również takimi specyficznymi przymiotami, które sprawiałoby, że będą mogli owocnie wypełniać swoje obowiązki. Dlatego powinni być dobierani tak przedstawiciele instytutów męskich, jak i żeńskich⁷⁰.

Wszyscy urzędnicy składają wobec Kardynała Prefekta lub Sekretarza wyznanie wiary i przyrzeczenie wiernego wypełniania powierzonych im zadań oraz zachowania tajemnicy⁷¹.

Ważną grupę osób, wymagającą szerszego omówienia, stanowią Konsultorzy, których celem jest studiowanie spraw o specjalnym znaczeniu. Mianuje ich Papież na okres pięciu lat⁷² spośród biskupów, członków instytutów zakonnych czy kleru diecezjalnego⁷³. W pewnych wypadkach, o ile oczywiście posiadają określone przymioty, Konsultorami mogą być także osoby świeckie⁷⁴. *Regulamin*

⁶⁷ Por. ROK, art. 3 § 3 i 29 § 2 a—d.

⁶⁸ Por. tamże, art. 3 § 3 i 33; *Annuario Pontificio* z 1981 r., s. 1029.

⁶⁹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 3; ROK, art. 29 § 3. Szczegółowe normy odnośnie do wymagań stawianych wszystkim urzędnikom Kurii Rzymskiej podaje *Regulamin Ogólny* w art. 6—9.

⁷⁰ Por. RWK, art. 27, a zwłaszcza art. 77—86.

⁷¹ Por. ROK, art. 12; RWK, art. 81. Sprawę tajemnicy, którą obowiązani są zachować członkowie i urzędnicy Kurii Rzymskiej, reguluje reskrypt ogłoszony przez Sekretarza Stanu po audiencji udzielonej mu przez papieża Pawła VI w dniu 4 II 1974 r. Wszedł on w życie dnia 14 III 1974 r. (AAS 66 (1974) 89—92).

⁷² Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 38; RWK, art. 29.

⁷³ Por. RWK, art. 29.

⁷⁴ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 5.

Wewnętrzny jednak o takiej możliwości nie wspomina. Konsultorzy wypełniają swoje zadania indywidualnie lub są zwoływani na posiedzenia kolegialne, a nawet mogą być tworzone spośród nich specjalne komisje na pewien okres czasu lub też na stałe⁷⁵. W szczególnych wypadkach Kardynał Prefekt może, pomijając Konsultorów, zasięgnąć rady ekspertów, którzy nie należą do ich grona⁷⁶. Podobnie jak wszystkich urzędników Kongregacji, tak również omawianą tu grupę obowiązuje zachowanie tajemnicy odnośnie do powierzonych sobie spraw⁷⁷. Na czele grona Konsultorów stoi Sekretarz Kongregacji, który zwołuje ich zebrania, przewodniczy na nich i kieruje dyskusją⁷⁸. Każda sekcja Kongregacji posiada własnych Konsultorów. Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae* dopuszcza możliwość ich zatwierdzania na następne pięciolecie⁷⁹.

Przy Kongregacji działa jeszcze zespół doradców prawnych, mianowanych przez Kardynała Prefekta po uzyskaniu przedniej zgody Papieża. Spoczywają na nich we wszystkich kwestiach mających związek z prawem cywilnym analogiczne obowiązki jak na Konsultorach⁸⁰. W szczególnych wypadkach Kongregacja może korzystać z pomocy rzeczoznawców (*periti*)⁸¹. Z treści normy wynika, że nie jest to stała grupa osób, ale mianuje się ich doraźnie, w konkretnej sprawie. Ponadto Kongregacja posiada dość liczny zespół składający się z samych zakonników, którzy świadczą jej pomoc⁸².

Wreszcie ostatnia grupa osób, o której należałoby wspomnieć, to pracownicy tzw. niesamodzielni (*subalterni*). Na nich spoczywa obowiązek troszczenia się o utrzymanie porządku w pomieszczeniach, wprowadzanie i amonowanie osób, które przychodzą z wizytą do Kardynała Prefekta lub do innych urzędników, a także pakowanie i wysyłanie pism⁸³.

Przy omawianiu składu personalnego Kongregacji wspomniano już o jej wewnętrznej organizacji. Obecnie sprawą tą zajmujemy się dokładniej. Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae* podzieliła Kongregację na dwie sekcje: Sekcję Spraw Zakonników i Stowarzyszeń Życia Wspólnego oraz Sekcję Spraw Instytutów

⁷⁵ Por. RWK, art. 30—31.

⁷⁶ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 5 § 5; ROK, art. 128; RWK, art. 32 § 1.

⁷⁷ Por. RWK, art. 34 § 2.

⁷⁸ Por. tamże, art. 33 § 1.

⁷⁹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 5 § 2.

⁸⁰ Por. RWK, art. 35.

⁸¹ Por. tamże, art. 37.

⁸² *Religiosi in servizio presso la S. Congregazione*, Annuario Pontificio z 1981 r. (s. 1029) wylicza 22 zakonników.

⁸³ Por. ROK, art. 5 § 1 i 34; RWK, art. 38—42.

Świeckich⁸⁴. Jednak ani konstytucja papieska, ani *Regulamin Ogólny* nie podają danych na temat wewnętrznej organizacji, zwłaszcza gdy chodzi o nazwy urzędów i ich liczbę. Szczegółowe informacje znajdują się w *Regulaminie Wewnętrznym*, gdzie czytamy, że w skład każdej sekcji wchodzi urzędy, a każdy z nich obejmuje określone sektory. I tak pierwsza sekcja składa się z trzech urzędów, którymi są:

1. Urząd Aprobacji i Porządku (*Ufficio per l'approvazione e l'ordinamento*);

2. Urząd Zarządu i Karności (*Ufficio per il governo e la disciplina*);

3. Urząd Formacji i Odnowy (*Ufficio per la formazione e il innovamento*)⁸⁵.

Urząd Aprobacji i Porządku, który zajmuje się sprawami dotyczącymi erekcji, porządku prawnego i troski o utrzymanie właściwego charakteru poszczególnych instytutów zakonnych⁸⁶, obejmuje następujące sektory:

- a) erekcji instytutów na prawie diecezjalnym,
- b) zatwierdzeń papieskich,
- c) rewizji konstytucji i ustawodawstwa,
- d) jednoczenia instytutów⁸⁷.

Do drugiego urzędu, dla którego zastrzeżone jest badanie kwestii odnoszących się do nominacji i wyboru przełożonych zakonnych, czasu trwania ich urzędów, relacji między przełożonymi a podwładnymi, jak również stosunków między członkami rodzin zakonnych i osobami z zewnątrz⁸⁸, przynależą sektory:

- a) instytutów męskich,
- b) instytutów żeńskich,
- c) zakonów mniszek,
- d) kapituł,
- e) środków zaradczych,
- f) wizytacji,
- g) spraw doczesnych⁸⁹.

Wreszcie Urząd Formacji i Odnowy, którego zadaniem jest studiowanie, pobudzanie inicjatyw zmierzających do tego, aby instytuty zakonne mogły w sposób bardziej skuteczny odpowiedzieć na rozmaite i rosnące wymagania⁹⁰, obejmuje:

⁸⁴ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 72; RWK, art. 4.

⁸⁵ Por. RWK, art. 6.

⁸⁶ Por. tamże, art. 43.

⁸⁷ Por. tamże, art. 8.

⁸⁸ Por. tamże, art. 48.

⁸⁹ Por. tamże, art. 9.

⁹⁰ Por. tamże, art. 56.

- a) sektor studiów i szkół,
- b) sektor odnowy,
- c) sektor Konferencji albo Unii Wyższych Przełożonych ⁹¹.

Sekcja Spraw Instytutów Świeckich posiada jeden urząd. Nietety, również *Regulamin Wewnętrzny* nie podaje jego nazwy ani bliżej go nie określa. Zgodnie z postanowieniem powyższego regulaminu może on obejmować szczegółowe sektory, analogiczne do tych, które są właściwe dla urzędów sekcji pierwszej ⁹².

Obydwie sekcje mają wspólny Dział Protokołu, Administracji i Statystyki, Archiwum, Bibliotekę i Drukarnię ⁹³. Jeśli chodzi o Protokół, Archiwum i Bibliotekę, Kongregacja kieruje się normami ustalonymi w *Regulaminie Ogólnym* ⁹⁴ oraz przepisami *Regulaminu Wewnętrznego* ⁹⁵, który zarządza, aby wszystkie sprawy kierowane do niej były najpierw włączone do Protokołu i tam zarejestrowane, a następnie możliwie szybko przekazane odpowiedniemu urzędowi ⁹⁶. Te natomiast, które ze względu na swą materię albo z innych przyczyn wymagają zachowania tajemnicy, muszą być zaprotokołowane w specjalnych registrach i strzeżone pod nadzorem specjalnego urzędnika ⁹⁷. Osąd, kiedy dana sprawa powinna być uważana za bardziej lub mniej zarezerwowaną, należy do przełożonych ⁹⁸. Z zasady charakter tajny mają wszystkie kwestie dotyczące stanu personalnego Kongregacji ⁹⁹ i dokumenty z nimi związane oraz one same i mogą zostać ujawnione tylko za wyrażnym zezwoleniem przełożonych ¹⁰⁰.

Sprawy rozpatrzone lub zakończone winny być złożone w Archiwum Generalnym Kongregacji celem zakatalogowania ¹⁰¹. Zadaniem urzędnika Archiwum, którego wspomagają inni, odpowiednio przygotowani, jest troska o utrzymanie Archiwum, strzeżenie suchej pieczęci Kongregacji i używanie jej zgodnie z normami określonymi przez Przełożonych ¹⁰² oraz wyszukiwanie złożonych tam dokumentów i przekazywanie ich zainteresowanym ¹⁰³.

Utrzymanie i sprawne funkcjonowanie Biblioteki powierzone jest jednemu z niższych urzędników, do którego zadań należy zezwala-

⁹¹ Por. tamże, art. 10.

⁹² Por. tamże, art. 11.

⁹³ Por. tamże, art. 12.

⁹⁴ Por. ROK, Appendix III.

⁹⁵ Por. RWK, art. 62.

⁹⁶ Por. tamże, art. 65.

⁹⁷ Por. tamże, art. 64 § 1.

⁹⁸ Por. tamże, art. 64 § 2.

⁹⁹ Por. tamże, art. 64 § 3.

¹⁰⁰ Por. tamże, art. 69 § 3.

¹⁰¹ Por. tamże, art. 66.

¹⁰² Por. tamże, art. 67—68.

¹⁰³ Por. tamże, art. 69 § 1—2.

nie na wnoszenie książek i periodyków oraz troska o to, aby możliwie szybko wróciły one na swoje miejsca ¹⁰⁴.

Dział Administracyjny składa się z dwóch sektorów z odrębnymi urzędnikami ¹⁰⁵. Pracownik wyznaczony do pierwszego sektora administracji ma następujące zadania:

1. przelewanie otrzymanywanych z kancelarii sum pieniężnych należących do Kongregacji na odpowiednie konto, w stosownych okresach i w sposób ustalony,

2. rozdział miesięcznych pensji między urzędników Kongregacji,

3. przekazywanie Konsultorom i innym urzędnikom ewentualnych wynagrodzeń ustalonych przez Sekretarza za ich pracę,

4. dbanie o utrzymanie w należytych porządku wszystkich sal i lokali w budynku Kongregacji,

5. sygnalizowanie konieczności nabycia odpowiednich urządzeń, przedmiotów, mebli itp. ¹⁰⁶,

6. przekazywanie Sekretarzowi wykazu wpływów i wydatków miesięcznych Kongregacji ¹⁰⁷.

Do pracownika drugiego sektora administracyjnego należy natomiast:

1. zastępowanie w razie nieobecności lub przeszkody pracownika pierwszego sektora,

2. regularne wysyłanie listów i dokumentów oraz wszystkich wysyłek Kongregacji ¹⁰⁸.

Dział Statystyki ma za zadanie, w kooperacji z Głównym Urzędem Statystyki Stolicy Apostolskiej, zbieranie danych statystycznych, użytecznych w pracy Kongregacji ¹⁰⁹. Do dalszych zadań tego działu należy uważne śledzenie codziennej prasy i różnojęzycznych periodyków celem zbierania i sygnalizowania wiadomości, które mogłyby mieć jakieś znaczenie dla omawianej dykasterii. Dział ten przygotowuje także komunikaty wydawane za aprobatą przełożonego odnośnie do zagadnień wchodzących w zakres kompetencji Kongregacji. Zadanie to wypełniane jest w porozumieniu z Urzędem Informacji i Dokumentacji Papieskiego Sekretariatu Stanu ¹¹⁰.

Regulamin Wewnętrzny oraz *Annuario Pontificio* z kilku ostatnich lat wymieniają tylko jeden organ działający przy Kongregacji — radę wzajemnych kontaktów między Kongregacją a Mię-

¹⁰⁴ Por. tamże, art. 76 § 1—3.

¹⁰⁵ Por. tamże, art. 70.

¹⁰⁶ Por. tamże, art. 71.

¹⁰⁷ Por. tamże, art. 72 § 1.

¹⁰⁸ Por. tamże, art. 73.

¹⁰⁹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 29—131; RWK, art. 74.

¹¹⁰ Tamże, n. 22 § 3; RWK, art. 75.

dzynarodową Unią Przełożonych Generalnych¹¹¹. Powołana ona została w dniu 3 marca 1968 r.¹¹², stanowiąc realizację postulatów zawartego w motu proprio *Ecclesiae Sanctae*: „należy zatroszczyć się o to, ażeby za pośrednictwem jakiejś rady ustanowionej przy Kongregacji Zakonów można było wysłuchać zdania i zasięgnąć rady Unii Przełożonych Generalnych”¹¹³.

Wydaje się raczej pewne, że istnieją — tak jak to miało miejsce przed ostatnią reformą — jeszcze inne organy wspomagające Kongregację. Ponieważ nie zetknięto się z formalnymi aktami prawnymi znoszącymi je, należy przyjąć istnienie:

1. Papieskiego Dzieła dla Powołań Zakonnych ustanowionego przez papieża Piusa XII,
2. Szkoły Praktycznej Prawa Zakonnego utworzonej 23 października 1951 r.
3. Sekretariatu pomocy dla mniszek i zakonnic klauzurowych¹¹⁴.

III. Zasady działania

Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae* stwierdza, że Kongregacja załatwia sprawy tylko na drodze administracyjnej¹¹⁵. Określa też w sposób bardzo ogólny zasady jej działania, odsyłając — gdy chodzi o szczegóły — do obydwu regulaminów¹¹⁶.

Członkowie Kongregacji odbywają zebrania plenarne i zwyczajne. W pierwszych z nich uczestniczą wszyscy członkowie omawianej dykasterii, łącznie z biskupami diecezjalnymi. Na tych zebraniach załatwiane są sprawy najwyższej wagi i odbywają się one, poza wypadkami specjalnymi, raz w roku w okresie czerwca lub października¹¹⁷. Sposób ich przygotowania i odbycia określony jest w *Regulaminie Ogólnym*¹¹⁸.

W zebraniach zwyczajnych natomiast biorą udział oprócz kardynałów jedynie ci członkowie (biskupi diecezjalni), którzy aktualnie przebywają w Rzymie¹¹⁹. Są one zwoływane zależnie od

¹¹¹ Por. RWK, art. 116—122; *Anuario Pontificio* z 1981 r., s. 1031.

¹¹² Taką datę podają m. in. N. Del Re, *La Curia Romana, lineamenti storico giuridici*, Roma 1970, s. 169, także G. Delgado, *La Curia Romana. El gobierno central de la Iglesia*, Pamplona 1973, s. 325, nie powołując się jednak na żaden dokument. Zostały tylko opublikowane statuty Unii (*Statuta Unionis Superiorum Generalium*, *Commentarium pro religiosis et missionariis* 47 (1968) 66—69).

¹¹³ Motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, II, n. 42 (AAS 58 (1966) 771). Dyspozycja ta wprowadzała w życie uchwałę dekretu *Perfectae caritatis*, n. 23.

¹¹⁴ Taki stan rzeczy przyjmuje G. Delgado, dz. cyt., s. 325.

¹¹⁵ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 1.

¹¹⁶ Tamże, n. 12.

¹¹⁷ Tamże, n. 2 § 2; ROK, art. 110 § 1 i 111; RWK, art. 92 i 93.

¹¹⁸ Por. ROK, art. 110—122.

¹¹⁹ Por. tamże, art. 110 § 1; RWK, art. 95.

potrzeby, a dokonuje tego Kardynał Prefekt po wysłuchaniu Sekretarza i Podsekretarza. Rozpatruje się na nich sprawy mniejszej wagi oraz przypadki nie cierpiące zwłoki¹²⁰. Przewodniczy im Kardynał Prefekt, natomiast Sekretarz sporządza odpowiedni protokół.

Jeśli zagadnienie przeznaczone do rozpatrzenia na zebraniu plenarnym czy zwyczajnym zawiera również elementy, którymi interesowałyby się inne dykasterie, należy w uzgodnieniu z nimi przygotować zebranie mieszane¹²¹. Prawo jego zwołania przysługuje Kardynałowi Prefektowi, któremu najpierw została przedstawiona sprawa. Czyni to albo z urzędu, albo na prośbę innej dykasterii, a także na prośbę osoby zainteresowanej¹²². Zebraniu mieszanemu przewodniczy Kardynał Prefekt, który je zwołał, a funkcję sekretarza pełni Sekretarz Kongregacji, na czele której stoi ów Prefekt¹²³.

W sprawach mniejszej wagi może być zwoływane podobne zebranie samych tylko Kardynałów Prefektów lub Sekretarzy zainteresowanych dykasterii. W drugim przypadku przewodniczy mu sekretarz Kongregacji zwołującej, natomiast funkcję sekretarza zebrania pełni inny¹²⁴. Szczególnymi uprawnieniami w tej dziedzinie dysponuje Kardynał Sekretarz Stanu, który — jeśli zachodzi potrzeba — może zwołać zebranie Kardynałów Prefektów wszystkich Kongregacji Kurii Rzymskiej¹²⁵.

Uprawnienie rozstrzygania problemów, które mogą powstawać na tle kompetencji między poszczególnymi dykasteriami, ma druga Sekcja Sygnatury Apostolskiej¹²⁶.

Inny rodzaj zebrań odbywanych w Kongregacji stanowi kongres. Uczestniczy w nim Kardynał Prefekt, Sekretarz, Podsekretarz zainteresowanej sekcji, dyrektorzy urzędów, inni urzędnicy, którym zostały przekazane jakieś sprawy do rozpatrzenia, a niekiedy wszyscy urzędnicy — gdy chodzi o kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania albo sprawy ważniejsze¹²⁷. Zadaniami kongresu są:

- a) autoryzacja i erekcja nowych instytucji,
- b) wydawanie dekretu pochwalnego (*di lode*),
- c) aprobata i rewizja konstytucji,
- d) jednoczenie i zawieszanie instytucji,

¹²⁰ Por. RWK, art. 96.

¹²¹ Por. ROK, art. 106 i 109; RWK, art. 97.

¹²² Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 14.

¹²³ Tamże, n. 15 § 1 i 3.

¹²⁴ Tamże, n. 16.

¹²⁵ Tamże, n. 18.

¹²⁶ Tamże, n. 1 § 3 i 107.

¹²⁷ Por. ROK, art. 123; RWK, art. 98 § 1. Kongres zwykle zbiera się raz na tydzień (por. RWK, art. 101 § 1).

- e) nakazywanie wizytacji apostolskich,
- f) wydawanie zarządzeń większego znaczenia,
- g) rozwiązywanie przypadków wprowadzających pewne zmiany do praktyki lub przepisów, którymi posługuje się Kongregacja,
- h) formowanie i kształcenie członków instytutów i wszystkie sprawy z tym związane,
- i) kwestie dotyczące ogólnej odnowy życia zakonnego,
- j) podejmowanie decyzji i rozwiązywanie sporów większej wagi¹²⁸.

Dla pełnego obrazu należy powołać się na odnośne dyspozycje dotyczące sposobu załatwiania spraw w Kongregacji i formy dokumentów.

W rozwiązywaniu problemów Kongregacja powinna starać się o dokładną ich analizę i z pasterską troską podchodzić do zagadnień jej przedkładanych, mając na uwadze dyrektywy Papieża, a także opinie wydawane przez Konferencje Episkopatów i Międzynarodowe Unie Przełożonych Generalnych Instytutów Męskich i Żeńskich¹²⁹.

Każda sprawa wpływająca do Kongregacji powinna być zarejestrowana z zachowaniem należytego porządku i odpowiednio przechowywana. Należy unikać nanoszenia niepotrzebnych znaków na kartach, na których jest zawarta, a konieczne dopiski, noty czy uwagi winny być dołączone na oddzielnych kartach¹³⁰. Celem zachowania jednolitości w tego rodzaju skrótach każdy urzędnik wyznaczony do studiowania danej sprawy — zanim dojdzie do konkluzji — powinien zorientować się co do ewentualnych decyzji już w niej podjętych¹³¹.

W specjalnym rejestrze zwanym *rerum notabilium* są odnotowywane najważniejsze fakty z życia Kongregacji, natomiast w innym, noszącym nazwę „styl i praktyka”, zamieszcza się rozwiązania, które mogą mieć znaczenie dla prawodawstwa dykasterii¹³².

Jeśli chodzi o formę dokumentów, Regulamin Wewnętrzny zarządza, że Kongregacja swoje decyzje wydaje w formie instrukcji, brewiów, dekretów, reskryptów i listów, które mogą być redagowane w języku łacińskim lub w innym, bardziej znanym¹³³.

Formę instrukcji spotyka się bardzo rzadko, tylko w wypadku, gdy Kongregacja — po uprzednim pozwoleniu Papieża — wydaje normy czy dyspozycje o charakterze ogólnym¹³⁴. Breve jest sto-

¹²⁸ Por. RWK, art. 100.

¹²⁹ Por. RWK, art. 100.

¹³⁰ Por. tamże, art. 103.

¹³¹ Por. tamże, art. 104.

¹³² Por. tamże, art. 106.

¹³³ Por. tamże, art. 114.

¹³⁴ Por. tamże, art. 109.

sowane w sprawach dotyczących erygowania zakonów i opactw, definitywnej aprobaty konstytucji i niektórych rodzin zakonnych, aprobaty statutów, godności czy tytułów¹³⁵. Formę dekretu stosuje się przy załatwianiu spraw, które posiadają określoną, szczególną wagę, np. aprobaty instytutu na prawach papieskich i jego konstytucji, tworzenie federacji instytutów czy stowarzyszeń między wspólnotami zakonnymi bliskimi sobie duchem, tworzenie Konferencji czy Unii Wyższych Przełożonych i nominacja dla nich asystentów, nakazywanie wizytacji apostolskich, nominacja asystentów zakonnych w instytutach¹³⁶. Reskrypty są wydawane przy udzielaniu przywilejów, indultów, dyspens od prawa powszechnego czy partykularnego¹³⁷. Wreszcie listy stanowią zwykłą formę komunikowania się, obejmującego inne typy interwencji Kongregacji¹³⁸.

Wszystkie wyżej wymienione rodzaje dokumentów, za wyjątkiem listów, powinny mieć suchą pieczęć Kongregacji, która gwarantuje ich autentyczność¹³⁹.

IV. Natura, zakres zadań i kompetencji

Określając naturę kompetencji omawianej Kongregacji, należy odwołać się do tekstu konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, który ma w tej kwestii pierwszorzędne znaczenie. Konstytucja postanawia, że Kongregacja załatwia sprawy odnoszące się do instytutów zakonnych oraz ich członków, z zachowaniem kompetencji Trybunałów, gdyby należało zastosować postępowanie sądowe¹⁴⁰. Powyższe postanowienie konstytucji nasuwa wniosek, że wszelkie sprawy załatwiane są w Kongregacji na drodze administracyjnej. Potwierdza to inny fragment tegoż dokumentu: „Sprawy, które winny być rozpatrywane w postępowaniu sądowym, należy przesać do kompetentnych Trybunałów”¹⁴¹.

Zakres kompetencji tej dykasterii¹⁴² jest określony już w samej nazwie. Tak więc Kongregacji podlegają głównie te sprawy i kwe-

¹³⁵ Por. tamże, art. 110.

¹³⁶ Por. tamże, art. 111.

¹³⁷ Por. tamże, art. 112.

¹³⁸ Por. tamże, art. 113.

¹³⁹ Por. tamże, art. 115 i 68.

¹⁴⁰ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 1.

¹⁴¹ Tamże, n. 7.

¹⁴² Pewne zmiany w kompetencji omawianej Kongregacji tuż przed wydaniem konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae* wprowadził reskrypt *Cum adnotae* z dnia 6 XI 1964 r. (AAS 59 (1967) 374—378) delegujący niektóre uprawnienia przełożonym zakonów kleryckich oraz dekret Kongregacji Zakonników z dnia 31 V 1966 r. (AAS 59 (1967) 362, 364) przyznający uprawnienia najwyższemu przełożonemu zakonów laickich na prawie papieskim. Szerzej na ten temat por. B. J. Belucio, *Facultates superiorum religiosorum*, Romae 1966.

stie, które odnoszą się do zakonów i instytutów świeckich obrządku łacińskiego, a także do ich członków¹⁴³.

Kompetencja Kongregacji ma charakter przede wszystkim personalny, ponieważ obejmuje określoną część Ludu Bożego. Tak więc podlegają jej instytuty zakonne, czyli wspólnoty, których członkowie zgodnie z własnym prawem składają śluby wieczyste lub czasowe, ale odnawiane po pewnym czasie, oraz podejmują braterskie współżycie we wspólnocie¹⁴⁴, instytuty świeckie, w których wierni żyjący w świecie dążą do doskonałej miłości i starają się przyczynić do uświęcenia świata¹⁴⁵, oraz stowarzyszenia życia apostołskiego, których członkowie — bez ślubów zakonnych — realizują własny cel apostołski stowarzyszenia i prowadzą życie braterskie we wspólnocie, zgodnie z własnym sposobem życia, dążąc do doskonałej miłości przez zachowanie konstytucji¹⁴⁶. W zasadzie kompetencja Kongregacji nie jest ograniczona, gdy chodzi o zakres terytorialny. Jednak od tych ogólnych zasad istnieją pewne wyjątki dotyczące zakresu przedmiotowego, a częściowo nawet terytorialnego. Dlatego też i inne Kongregacje Kurii Rzymskiej są kompetentne odnośnie do spraw, które w jakiś sposób wiążą się z osobami podległymi omawianej Kongregacji. Kongregacja Nauki i Wiary na przykład jest wyłącznie kompetentna w sprawach wiary i moralności¹⁴⁷, a więc członkowie instytutów zakonnych i świeckich podlegają jej w tym zakresie¹⁴⁸. Ona też załatwia sprawy przenoszenia do stanu świeckiego zakonników, którzy przyjęli święcenia kapłańskie.

Zakonnicy powołani do godności biskupiej podlegają Kongregacji Biskupów odnośnie do zagadnień i spraw związanych z ich posługą¹⁴⁹. Gdy jednak biskupi-zakonnicy pracują na terenach misyjnych, podlegają Kongregacji Ewangelizowania Narodów¹⁵⁰. Warto w tym miejscu przypomnieć dyspozycje Kodeksu obowiązujące w wypadku wyniesienia zakonnika do godności biskupiej. Otóż pozostaje on członkiem swojego instytutu, lecz na mocy ślubu posłuszeństwa podlega jedynie Biskupowi Rzymskiemu. Jest też zwolniony z tych obowiązków, których według roztropnego uznania biskupa-zakonnika nie można pogodzić z jego stanem życia¹⁵¹.

Inną grupą spraw wyłączonych z kompetencji Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich są kwestie związane z obrządkami

¹⁴³ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 1 i 74.

¹⁴⁴ Por. kan. 607 § 2.

¹⁴⁵ Por. kan. 710.

¹⁴⁶ Por. kan. 731.

¹⁴⁷ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 29.

¹⁴⁸ Tamże, n. 31—36.

¹⁴⁹ Tamże, n. 49 § 1.

¹⁵⁰ Tamże, n. 82.

¹⁵¹ Por. kan. 705.

wschodnimi. Konstytucja apost. zarządza bowiem, że Kongregacja w swej pierwszej sekcji przejmuje troskę nad sprawami, które odnoszą się do instytutów zakonnych oraz ich członków obrządku łacińskiego, wyłączając w ten sposób instytuty zakonne obrządku wschodniego¹⁵². Także wszystko, cokolwiek dotyczy zakonników obrządku łacińskiego pracujących jako misjonarze na terenach podległych Kongregacji Kościołów Wschodnich, jest wyjęte spod kompetencji omawianej Kongregacji¹⁵³.

Podobne dyspozycje można odnieść do zakonników, którzy w trosce o dobro dusz sprawują zewnętrzny apostolat. Tak więc jeżeli podejmują działalność apostołską w diecezji, w sprawach związanych z tą działalnością podlegają kompetencji Kongregacji Spraw Duchowieństwa¹⁵⁴.

Trzeba przyjąć, że administracja dóbr należących do zakonników podlega kompetencji omawianej Kongregacji¹⁵⁵. Jednak Kongregacja Spraw Duchowieństwa posiada także częściową kompetencję w tej materii, ponieważ załatwia sprawy z tymi, którzy zajęli dobra kościelne nawet zakonne¹⁵⁶.

Kongregacja Nauzowania Katolickiego z kolei jest kompetentna w kwestiach jej podległych, a powiązanych w jakiś sposób z zakonnikami. Chodzi w tym miejscu o „kształcenie zakonników i członków instytutów świeckich”¹⁵⁷. Kongregacja ta kieruje uniwersytetami, fakultetami, zakładami naukowymi oraz jakimikolwiek instytutami lub szkołami wyższymi, o ile te zależą w jakiś sposób od władzy kościelnej, nie wykluczając zarządzanych przez zakonników i świeckich¹⁵⁸. Podlegają jej także kwestie dotyczące zakresu naukowego, czyli akademickiego ułożenia studiów w Kościele¹⁵⁹. Ponadto Kongregacja Nauczania Katolickiego jest kompetentna w sprawach szkół parafialnych i diecezjalnych. Czuwa nad szkołami katolickimi wszelkich typów i stopni poniżej uniwersytetów i fakultetów oraz nad wszystkimi zakładami wychowawczymi zależnymi od władzy kościelnej, chociażby nawet te ostatnie były kierowane przez zakonników, pod warunkiem, że nie chodzi o szkoły lub też centra formacyjne życia zakonnego¹⁶⁰.

¹⁵² Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 44.

¹⁵³ Tamże, n. 45 § 2.

¹⁵⁴ Tamże, n. 68 § 1.

¹⁵⁵ Tamże, n. 70 § 2 i 73 § 2; RWK, art. 55.

¹⁵⁶ Tamże, n. 70 § 2.

¹⁵⁷ Tamże, n. 77 § 2.

¹⁵⁸ Tamże, n. 78.

¹⁵⁹ Tamże, n. 73 § 2. Szersze omówienie tej sprawy można znaleźć w artykule A. Gutierrez, *Sacrae Congregationis pro Institutione Catholica et pro Religiosis relate ad studia et formationem sacerdotalem religiosorum*, Commentarium pro religiosis et missionariis 48 (1969) 325—338.

¹⁶⁰ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 79.

Kongregacja Sakramentów i Spraw Kultu Bożego rozpatruje sprawy zakonników dotyczące obowiązków związanych z wyższymi święczeniami, bada też kwestie ważności święceń i ze zwolnieniem z obowiązków wynikających ze święceń¹⁶¹. Również kompetencji tej Kongregacji zarezerwowana jest sprawa postu eucharystycznego¹⁶².

Kongregacja Ewangelizowania Narodów zachowuje swoją kompetencję odnośnie do tego, co dotyczy zakonników jako misjonarzy branych pojedynczo lub zespołowo¹⁶³. Ponadto wspomniana Kongregacja posiada uprawnienia w stosunku do instytutów zakonnych erygowanych w krajach misyjnych oraz do tych, które tam głównie rozwijają swoją działalność, a także w stosunku do stowarzyszeń życia apostołskiego, o celu misyjnym. Kompetencja ta rozciąga się nie tylko na sprawy zewnętrzne czyli na samą działalność misyjną, lecz także obejmuje kwestie związane z zarządzaniem i dyscypliną wewnętrzną wszystkich wymienionych instytutów, z zachowaniem norm wydanych przez Kongregację Zakonów i Instytutów Świeckich¹⁶⁴. Sprawy dotyczące zakonników jako takich, branych pojedynczo lub zespołowo, przekazuje jednakże Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich, przy czym zachowuje moc specjalny, ewentualny przepis papieski w tej materii¹⁶⁵.

Przedstawiony wyżej stan prawny jasno dowodzi, że kompetencje Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich są zagadnieniem złożonym. Można tu mówić o pewnej zależności uprawnień tej Kongregacji do uprawnień innych dykasterii, co w praktyce może rodzić określone konflikty kompetencyjne. Dlatego też wydaje się, że wskazane będzie szersze omówienie spraw pozostających w wyłącznej kompetencji omawianej Kongregacji.

A) Kompetencja Sekcji Spraw Zakonników

Na mocy konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae* do Kongregacji „należy wszystko to, co odnosi się do powoływania... i zniesienia instytutów”¹⁶⁶. *Regulamin Wewnętrzny* podaje bardziej szczegółowe ustalenia w tej materii. I tak Sekcja Spraw

¹⁶¹ Tamże, n. 57. Kongregacja, o której mowa, została powołana do życia konstytucją apost. *Constans Nobis* z dnia 11 VII 1975 r. (AAS 69 (1977) 737—746). Powstała ona z połączenia dwóch przedtem odrębnych Kongregacji — Sakramentów i Spraw Kultu Bożego.

¹⁶² Tamże, n. 73 § 2.

¹⁶³ Tamże, n. 73 § 1 i 3 oraz 88.

¹⁶⁴ Tamże, n. 86.

¹⁶⁵ Tamże, n. 88. Problem ten omawia Paventi, *De iurisdictione Sacrae Congregationis de Propaganda Fide in religiosis*, *Ephemeridies iuris canonici* 2 (1946) 268—281.

¹⁶⁶ Tamże, n. 73 § 2.

Zakonników poprzez Urząd Aprobacji i Porządku zajmuje się odpowiednimi sprawami dotyczącymi erekcji, porządku prawnego, troski o utrzymanie właściwego charakteru poszczególnych instytutów zakonnych¹⁶⁷. Do tego urzędu i jego sektorów należy również rozpatrywanie wniosków biskupów, koniecznych do erekcji instytutów na prawie diecezjalnym, podejmowanie aktów zmierzających do otrzymania *nihil obstat* czy definitywnego zatwierdzenia konstytucji, a także zatwierdzanie aktów prawnych przy znoszeniu jakiegoś instytutu¹⁶⁸. Urząd ten bada również to wszystko, co przez Stolicę Apostolską zostało zadecydowane odnośnie do wydania dekretu pochwalnego, różnych łask, tak czasowych, jak i stałych, czy też konstytucji. Urząd zajmuje się modyfikacjami, zmianami w porządku prawnym danego instytutu, rewizją norm uzupełniających, dyrektorii, zwyczajników, ceremonii, a nawet modlitw właściwych dla danego instytutu¹⁶⁹. Zajmuje się także „rodzinami zakonnymi”, ich uniami, federacjami i czuwa, by te unie czy federacje służyły większej skuteczności, lepszej organizacji życia duchowego i dobremu wspólnotemu¹⁷⁰.

Zadaniem Urzędu Zarządu i Karmości jest badanie kwestii odnoszących się do nominacji i wyboru przełożonych zakonnych, czasu trwania ich urzędów, związków zachodzących między przełożonymi a podwładnymi oraz samymi podwładnymi, jak również stosunków między zakonnikami i osobami z zewnątrz¹⁷¹. Jeśli natomiast zachodzi sytuacja wywołana szczególnymi wypadkami natury dyscyplinarnej czy nieprzewidzianymi wypadkami natury ekonomicznej, do zadań tegoż urzędu należy przedsięwzięcie nadzwyczajnych środków zaradczych, które mają na celu wyeliminowanie ewentualnych nadużyć oraz przywrócenie w instytutach porządku i normalnego życia. Na mocy *Regulaminu Wewnętrznego* istnieje możliwość ustanawiania w tej materii w poszczególnych wypadkach i na odpowiedni okres czasu asystentów zakonnych, jeśli by tacy byli konieczni dla przewycięzania trudności, zagwarantowania regularności życia, rozwoju ducha zakonnego i prac właściwych danemu instytutowi¹⁷². Dalsze zadania omawianego urzędu to rozstrzyganie spraw odnoszących się do całokształtu życia i działalności członków instytutów zarówno męskich, jak i żeńskich; udzielania przywilejów, dyspens od prawa powszechnego lub partykularnego¹⁷³, analizowanie problemów życia klauzurowego

¹⁶⁷ Por. RWK, art. 43.

¹⁶⁸ Por. tamże, art. 44.

¹⁶⁹ Dekret soborowy *Perfectae caritatis*, n. 3; RWK, art. 45 i 46.

¹⁷⁰ Tamże, n. 21—22; RWK, art. 47.

¹⁷¹ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 2; RWK, art. 48.

¹⁷² Por. RWK, art. 54 § 1 i 2 oraz art. 53.

¹⁷³ Por. tamże, art. 49—50. W związku ze zbyt częstym zwracaniem

niewiast¹⁷⁴. W razie konieczności urząd ma przygotowywać odpowiednie rozwiązania. Kongregacja poprzez ten urząd interesuje się zwyczajnymi i nadzwyczajnymi kapitułami poszczególnych instytutów, bada akta i decyzje podjęte na nich. Przy pomocy sprawozdań przedkładanych przez najwyższych przełożonych śledzi też ogólny rozwój karności zakonnej¹⁷⁵.

Z kolei Urząd Formacji i Odnowy, trzeci w Sekcji Spraw Zakonników, ma za zadanie studiowanie i pobudzanie inicjatyw zmierzających do tego, by instytuty zakonne — zachowując jako normę najwyższą ich egzystencji naśladowanie Chrystusa, swój własny cel i charyzmat Założyciela — mogły skuteczniej odpowiadać na rozmaite i rosnące wymagania Kościoła¹⁷⁶. Zachowując kompetencje Kongregacji Nauczania Katolickiego, o czym była mowa wyżej urząd troszczy się o sprawy dotyczące powstania, kierowania i administrowania szkołami zakonnymi i przygotowywania dla nich programów¹⁷⁷. Jednym z ważniejszych jego zadań jest „popieranie przystosowanej odnowy oraz rozwoju życia zakonnego”, czyli rozważanie i pobudzanie wszystkich propozycji i inicjatyw zmierzających do odnowy życia zakonnego, aby w swych różnorodnych formach cechowało się ono coraz większym wzrostem¹⁷⁸.

Do zadań tego urzędu należy wreszcie erygowanie Rad, czyli Konferencji Wyższych Przełożonych, które mają być pomocą w wypełnianiu zadań wyznaczonych Kongregacji, i aprobatą ich statutów.

Ponadto czuwa nad ich pracą, koordynacją i ułatwianiem współpracy z Konferencjami Biskupów i innymi dykasteriami Kurii Rzymskiej¹⁷⁹.

B) Kompetencja Sekcji Instytutów Świeckich

W tym miejscu wydaje się konieczne przypomnienie w kilku zdaniach genezy instytutów świeckich. Początków tej formy życia konsekrowanego należy doszukiwać się w latach trzydziestych na-

się do Kongregacji w sprawie dyspens od prawa powszechnego koniecznych do przeprowadzenia pewnych „eksperymentów” w zakonach przewidzianych przez motu proprio *Ecclesiae Sanctae* Kongregacja wydała 4 VI 1970 r. dekret udzielający pewnych uprawnień zakoncom w powyższej sprawie (AAS 62 (1970) 549—550).

¹⁷⁴ Por. RWK, art. 51.

¹⁷⁵ Por. tamże, art. 52. Istniejący w historii Kongregacji urząd sprawozdań pięcioletnich obecnie został zniesiony. Jego zadania przejął urząd zarządu i karności.

¹⁷⁶ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 2; RWK art. 56.

¹⁷⁷ Por. RWK, art. 57 § 2.

¹⁷⁸ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 73 § 5; RWK, art. 58.

¹⁷⁹ Dekret soborowy *Perfectae caritatis*, n. 23; RWK, art. 59.

szego stulecia. Za zezwoleniem papieża Piusa XI A. Gemelli w roku 1938 zorganizował w San Gallo w Szwajcarii kongres dyrektorów około 20 istniejących już w tym czasie stowarzyszeń świeckich poświęcających się Bogu. Na kongresie tym stwierdzono, że nowo powstająca forma życia poświęconego Bogu, czyli praktykowanie rad ewangelicznych przez osoby żyjące w świecie, wymaga zatwierdzenia ze strony Stolicy Apostolskiej. W rok później tenże A. Gemelli skierował do Kongregacji Soboru *pro memoria*, w którym wyłożył historię i zasady prawne oraz doświadczenia kongresu dotyczące powstających instytutów świeckich. Stwierdził także, że liczba ich jest coraz większa i prosił o zatwierdzenie. Papież Pius XII w 1941 r. zlecił przestudiowanie wszystkich zagadnień odnoszących się do tych instytutów Kongregacjom św. Oficjum i Soboru oraz Kongregacji Zakonników celem sformułowania ich prawodawstwa¹⁸⁰. Owocem tego posunięcia było wydanie przez papieża Piusa XII w dniu 2 II 1947 r. konstytucji apost. *Provida Mater Ecclesia*, mocą której papież zatwierdził instytuty świeckie i poddał je kompetencji Kongregacji Zakonników¹⁸¹. W konstytucji zostały zawarte zasady zarówno teologiczne, jak i prawne tej nowej formy życia poświęconego Bogu.

Następnie 12 III 1948 r. papież Pius XII w motu proprio *Primo feliciter*¹⁸² dokładniej określił doktrynę dotyczącą instytutów świeckich. Również w tym samym roku w instrukcji *Cum Sanctissimus*¹⁸³ znalazły wyjaśnienie niektóre zasady wyłożone w powyższych dokumentach. To wszystko przyczyniło się do rozwoju doktryny i prawa dotyczącego instytutów świeckich, o czym świadczą dokumenty Soboru Watykańskiego II i inne wydawane przez Stolicę Apostolską¹⁸⁴. Ostatnie słowo w omawianej kwestii wypowiedział nowy Kodeks¹⁸⁵.

Dla tego rodzaju instytutów na mocy konstytucji apost. *Regimini Ecclesiae Universae* została utworzona w strukturach omawianej Kongregacji oddzielna sekcja, poprzez którą Kongregacja jest kompetentna we wszystkich sprawach dotyczących instytutów

¹⁸⁰ J. R. Bar, J. Kałowski, *Prawo o instytutach życia konsekrowanego*, Warszawa 1985, s. 197. Por. M. Albertini, *Istituti Secolari*, w: *Dizionario degli Istituti di perfezione*, Roma 1978, vol. V, kol. 107.

¹⁸¹ AAS 39 (1947) 114—124; Por. J. R. Bar, J. Kałowski, dz. cyt., s. 197.

¹⁸² AAS 40 (1948) 283—286; Por. J. R. Bar, J. Kałowski, dz. cyt., s. 198.

¹⁸³ AAS 40 (1948) 293—297; Por. J. R. Bar, J. Kałowski, dz. cyt., s. 198.

¹⁸⁴ Dekret soborowy *Perfectae caritatis*, n. 11. Gdy chodzi o inne dokumenty, zbrane są one w: *Gli Istituti Secolari. Documenti*, Roma 1981.

¹⁸⁵ Por. kan. 710—730.

świeckich. Charakter zadań i zakres kompetencji są analogiczne jak w przypadku sekcji pierwszej, z zastosowaniem jednak odpowiednich modyfikacji, których niestety konstytucja nie precyzuje¹⁸⁶.

Zakończenie

Przedstawiona w artykule obecna struktura, zadania i kompetencje Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich są wynikiem posoborowej reorganizacji dokonanej przez papieża Pawła VI. Na uwagę zasługują przede wszystkim zmiany, jakie nastąpiły w strukturze personalnej Kongregacji. Chodzi tu o włączenie jako pełnoprawnych członków biskupów diecezjalnych oraz o powołanie szerokiego grona osób pochodzących z różnych krajów, które służą radą w załatwianiu spraw dotyczących bogatego i różnorodnego w swoich formach życia zakonnego. W ten sposób został zrealizowany jeden z ważniejszych postulatów zgłaszanych do Stolicy Apostolskiej, a dotyczący umiędzynarodowienia Kurii Rzymskiej. Godnym podkreślenia jest także fakt dopuszczenia do udziału w pracach Kongregacji osób świeckich.

Należy też zaznaczyć, że zadania i kompetencje zostały dokładniej sprecyzowane, jednak nie na tyle, by można było mówić o całkowitym zrealizowaniu postulatu wyraźnego rozdziału kompetencji poszczególnych dykasterii Kurii Rzymskiej.

Wszystko to nasuwa wniosek, że stan prawny Kongregacji będzie podlegał dalszym przeobrażeniom, zależnie od warunków miejsca i czasu, w jakich wypadnie Kościołowi wypełniać swoje zadania.

Structure et tâche de la Congrégation des Religieux et des Instituts Laïcs

Peu après la clôture du concile de Vatican II Paul VI a réformé la Curie Romaine, y compris la Congrégation des Religieux et des Instituts laïcs par la Constitution Apostolique „*Regimini Ecclesiae Universae*” de 1967. L'année suivante vit la publication du Règlement Général de la Curie Romaine contenant les normes détaillées. Ainsi, dès le début de la codification du droit ecclésial la Curie Romaine a entrepris son travail sur la base des „nouvelles” normes juridiques. C'est pourquoi le Code de droit canonique promulgué en 1983 par le pape Jean Paul II ne consacre à la Curie Romaine que deux canons, contrairement au Code de 1917. Le législateur du Code, au can. 360 se réfère aux prescriptions spéciales qui définissent la structure et les compétences de ses dicastères et renvoie précisément aux normes publiées par le pape Paul VI.

Dans son article, l'auteur, s'appuyant sur ces normes, expose la structure de l'organisation actuelle du personnel, la tâche et les compé-

¹⁸⁶ Konstytucja apost. *Regimini Ecclesiae Universae*, n. 74; RWK, art. 60.

tences de la Congrégation des Religieux et des Instituts laïcs. De l'avis de l'auteur les changements qui sont intervenus dans la structure et l'activité de la Congrégation sont le résultat des postulats avancés par le Concile, des nouvelles conditions dans lesquelles l'Eglise accomplit aujourd'hui sa mission et de la vie religieuse riche et variée dans ses formes du temps actuel. Il faut souligner avant tout l'incorporation des évêques diocésains en qualité de membres de plein droit de la Congrégation, la convocation d'un vaste groupe de personnes qui servent de consultants, l'admission d'un groupe de laïques aux travaux de la Congrégation. En outre, les compétences de la Congrégation sont définies avec plus de précision; cependant pas pour autant qu'on puisse parler de délimitation précise de compétences des différents dicastères de la Curie Romaine.